
Biblijski pogled na zdravlje

Miljenko Odrlić, Split

UDK: 614.259 : 22
Pregledni znanstveni rad

Sažetak

Život kao vrijednost i njegova kakvoća tj. zdravlje u središtu su pozornosti objavljenog zakona tj. same Biblije. Ona bi čovjeku trebala biti izvor svekolikog znanja i najvažniji "priručnik" na životnom putu. Za razliku od znanosti ona govori o smislu stvarnosti, zdravlja i bolesti, o smislu života i smrti, čovjekova postojanja u povijesti. I što je dalje od tog izvora, čovjek biva sve više izgubljen i sve manje zdrav. U ovom smo radu nastojali upozoriti na tu činjenicu i ukazati na važnost biblijskih propisa o zdravlju. Te je propise Bog stvorio kako bi čovjeku pomogao da se zaštiti od bolesti i sačuva dobro zdravlje. Životna načela koja je Bog propisao trebala bi pomoći čovjeku da stvori idealne uvjete za zdravo življenje. Sam Isus je izričito naglašavao da je došao ponuditi ljudima puninu života u duši i tijelu. Vjera u njega i ljubav prema bližnjemu čine čudesa, čiste dušu i liječe tijelo, vraćaju čovjeku zdravlje i životnu snagu.

UVOD

Budući da je zdravlje vrlo važno za ljudski život, posve je razumljivo da nam Knjiga života nešto progovori o tome i o stvarnostima s tim povezanim, kao što su bolest i ozdravljenje. Dobro je odmah na početku napomenuti da biblijsko poimanje ovih životnih stvarnosti puno ovisi o posebnom semitskom mentalitetu koji sve pa i ove stvarnosti povezuje s božanskim poretkom u svijetu. Biblijski pisac se ne obazire na drugotne uzroke u nizu događaja, nego odmah sve pripisuje izravno Bogu kao Stvoritelju svega vidljivoga i nevidljivoga, jer na sve gleda isključivo na religiozni, a ne znanstveni način.

Zdravlje i bolest, liječenje i ozdravljenje vrlo su značajne teme u Svetom pismu Staroga i Novoga zavjeta. Za razliku od Staroga zavjeta, Novi zavjet svjedoči i o vjeri novozavjetnih ljudi u pobjedu ne samo nad bolešću nego i nad smrću, svjedoči o vjeri u uskrsnuće od mrtvih i potpuno zajedništvo s Bogom u vječnosti. Stari i Novi zavjet izvješćuju o mnogim slučajevima bolesti i ozdravljenja.

Na početku treba istaknuti da u Bibliji nije na jednome mjestu sustavno iznesena nauka o zdravlju, bolesti i ozdravljenju. Stoga moramo listati stranice Svetoga pisma i iščitavati opise zdravlja, bolesti i ozdravljenja te iz toga zaključiti kakav je biblijski pogled na te važne životne stvarnosti.

1. ZDRAVLJE U BIBLIJI

1.1. Što je zdravlje?

Mnoge od ozbiljnih definicija kojima stručnjaci određuju zdravlje ističu dvije stvari: našu sposobnost prilagodljivog reagiranja na one snage koje u nama uzrokuju stres, i našu sposobnost da radimo na vlastitu zadovoljstvu u društvu u kojem živimo. I kao što liječnici nastoje stvoriti uvjete za liječenje bolesnih, tako bi trebali stvarati i idealne uvjete za zaštitu zdravlja svakog člana zajednice.

Ovdje je od iznimne važnosti društvena sredina. Ako je ona toliko nesređena i stresna da osoba koja u njoj živi ne može sačuvati zdravlje, onda je zapravo ona sama bolesna. Bolesne su one sredine koje ne mogu osigurati osnovne životne uvjete: dostatne zalihe čiste i zdrave vode, čisti zrak, zdrave plodne površine za uzgoj hrane, fizički i emocionalno zdrav okoliš. Suvremeni primjeri bolesnih sredina, zbog nasilja i nedostatka osnovne hrane jesu Somalija, Sudan, Ruanda, Kolumbija... Strašno zagađenje okoliša nakon nuklearne katastrofe u Černobilu dobro je poznato cijelom svijetu, posebno Europi. Da ne spominjemo nama dobro poznati rat na našim prostorima i kojekakve druge pojave koje diljem svijeta ugrožavaju zdravlje i sam život na Zemlji.

Ondje gdje se život ne ravna prema biblijskim normama za zdravlje i život, vlada i vladat će bolest, odnosno nered. Uostalom, u Knjizi Izreka čitamo: “Kad objave nema, narod se razuzda, a blago onome tko se drži Zakona” (Izr 29,18). Gdje se narod ne drži Božjih zapovijedi, mnogi stradavaju kao posljedica društvenih nereda različite vrste. Izravno ili neizravno, anarhija kao nasilje, ekonomska i politička gramzljivost te zloraba droga glavni su razlozi kojekakvih bolesti i preranih smrti diljem svijeta.¹

1.2. Biblijski izrazi za zdravlje

Biblijski pojam zdravlje nalazimo u nekoliko izraza, koje možemo prevesti kao *zdravlje* ili *lječenje*. Jedan od takvih izraza jest hebrejska riječ *rapha* koju možemo prevesti s popraviti, obnoviti, a dolazi od glagola sa značenjem *zašiti*. Kad su naši organizmi, životi i odnosi grijehom narušeni, a mi se udaljili od Boga, od naših bližnjih i od svijeta u kojem živimo, potrebno nam je pomirenje. Potrebno je, zapravo, vratiti sklad (mir) u naš fizički, društveni i duhovni dom i sačuvati ga sigurnim, tj. zdravim.

Nadalje, i hebrejski i grčki izraz za *sigurnost* (*yeshua* i *sotaria*) jednako znače spasenje. Sveto nam pismo donosi nekoliko slika u kojima je Bog prikazan kao izvor sigurnosti. Tako je primjerice opisan kao pastir koji vodi svoj narod na “zelene pašnjake i na vrutke tihane vode”.

Treći hebrejski izraz koji možemo prevesti pojmom zdravlje jest *shalom*, čije je temeljno značenje cjelovitost ili zapravo *zdravlje*, a često se prevodi i kao *mir*. Odgovarajuća novozavjetna grčka riječ jest *hugiase* (otud i riječ higijena), koja kao pridjev znači *čitav, zdrav*. Ta cjelovitost, to zdravlje i, naravno, sklad, tj. mir, rezultat su pomirenja s Bogom, bližnjim i svijetom u kojem živimo.

¹ J. F. Jekel, *Biblical Foundations for Health and Healing*, PSCF, New Haven, 1995., str. 153.

1.3. Zdravlje: pomirenje na tri razine

Izraz pomirenje u sebi uključuje ponovnu uspostavu prije postojećeg sklada. Teološki gledano, riječ nalazimo vrlo često u Svetom pismu. Medicinski, pak, govoreći, to u sebi uključuje uklanjanje posljedica štetnih utjecaja i uspostavu prijašnjega skladnog funkcioniranja. Pomirenje je pozitivan odgovor na prekinuti odnos između čovjeka i Stvoritelja, između čovjeka i čovjeka i između čovjeka i ostalih stvorenja.

Novozavjetna riječ za pomirenje *katallasso* u svome korijenu ima grčku riječ koja označava promjenu ili preobrazbu. Sam glagol *allasso* proširen je dodavanjem prijedloga *kata* što znači *dolje*, a može značiti i *protiv*, *preko*, *kroz*. Čini se da u Novom zavjetu *katallasso* označava obostranu promjenu. Drugim riječima, to znači da su se obje strane, nakon prethodnog dogovora, promijenile u pozitivnom smislu jedna prema drugoj. Ta promjena uključuje u sebi obvezu za obje strane i pokornost barem jedne od njih. Neki grčki rječnici Novoga zavjeta prevode *katallasso* sa *učiniti nekoga Božjim prijateljem* ili *pomiriti muža i ženu*.²

Ta promjena uključuje u sebi obostrano prihvaćanje, nove odnose i drukčije ponašanje prema drugome. Iskreno pomirenje podrazumijeva sve tri spomenute stvari. Odnos i međusobno ophođenje ne bi se promijenili da se nije promijenio stav prema drugome. Stav i prihvaćanje ne bi se promijenili da se nije dogodila promjena u ponašanju i da nije bilo prihvaćanja novog odnosa.

Tako zapravo proces pomirenja nije tek jednostavna promjena nekih naših postupaka, nego temeljna promjena u odnosu i obvezama. Ovdje treba primijetiti da svjetovnom pristupu zdravlju nedostaje biblijska pronicavost i zato pravo zdravlje ne može biti samo posljedica promjene našeg ponašanja (npr. u svezi s prehranom, vježbanjem, zdravim navikama i zdravim okolišem). Takve promjene obično mogu biti korisne za zdravlje, ali nisu dovoljne za biblijski pojam zdravlja.

² B. M. Newman, Jr., *Concise Greek-English Dictionary of the New Testament*, United Bible Societies, 1993.

Pomirenje sa Stvoriteljem događa se najmanje na tri razine: a) postojanje moralne krivnje traži Božje opraštanje (milost); b) ispraznost života bez Boga traži povratak životnog smisla i cilja; c) duhovna usamljenost grješnog ljudskog življenja traži poznavanje Boga i povratak njegovoj ljubavi i zajedništvu.

Zatim je potrebno *pomirenje s bratom čovjekom*, i to najmanje u tri dimenzije: 1. osobna usamljenost ukazuje na potrebu zajedništva s drugim osobama; 2. anomija, izraz koji označava otuđenost od društva čiji smo dio, otkriva našu potrebu za uspostavljanjem odnosa s istim društvom na osmišljeni način. Ovim se ljudima može pomoći tako da im se pomogne da se identificiraju s društvenom skupinom s kojom dijele iste vrijednosti; 3. osjećaj nemoći može se prevladati razvojem međusobnih odnosa kao potpore, što bi se na poseban način trebalo ostvariti u životu zajednice kao što je Crkva. Tu čovjek može osjetiti da najprije u zajednici sa skupinom, a onda i sâm, može mnogo toga učiniti.

I na kraju, kao treće, *dolazi pomirenje sa stvorenjima*, što u sebi uključuje pravilnu prehranu, čistu okolinu, zdravo ponašanje i potrebne zahvate u slučaju bilo kakvog zdravstvenog poremećaja. Stručnjaci su u nekoliko posljednjih desetljeća nastojali pokazati kolike su bolesti i prerane smrti nastale zbog loše prehrane, nezdrava okoliša i nezdrava ponašanja. Procjenjuje se da je oko 80 posto malignih bolesti posljedica spomenutih čimbenika.³ Konkretnije, riječ je o pušenju, alkoholu, zlorabi opojnih sredstava, pomanjkanju kretanja, prehrani svedenoj na 'brza' jela i sličnim obrascima stila življenja i ponašanja. Božje obrasce za zdravo življenje u Starom zavjetu nalazimo posebno u Knjizi Levitskog zakonika. Premda mnogi detalji tog zdravstvenog pravilnika danas nisu toliko aktualni, ipak možemo kazati da opća načela koja se odnose na prehranu, okoliš i ponašanje imaju svoju vječnu vrijednost.⁴

³ Usp. R. Doll i R. Peto, *The Causes of Cancer*, Oxford University Press, Oxford, 1981., str. 91.

1.4. Biblijski propisi o zdravlju

Oko 1500 godina prije Krista Bog je dao Mojsiju propise koji se odnose na fizičko zdravlje. To su, bez sumnje, jedinstveni propisi u staroj povijesti, koji i danas imaju svoju vrijednost. Je li uopće moguće zamisliti da je Mojsije mogao sve to smisliti bez posebnih uputa s Božje strane? To je činjenica koja je naprosto začudna i predstavlja jednu od najsjajnijih potvrda božanskog nadahnuća Svetih knjiga. Arheologija je otkrila jedan medicinski priručnik koji je nastao u Egiptu oko god. 1552. pr. Kr., a zove se *Papyrus Ebers*. "Budući da je Egipat vodio glavnu ulogu u medicini Staroga svijeta, ovaj papir poprima golemu važnost kao dokument o poznavanju medicine onog vremena."⁵ U njemu se preporučuje nekoliko stotina lijekova protiv različitih bolesti. Među njima su primjerice: rep guštera, svinjski zubi, pokvareno meso, smrdljiva mast, tekućina iz svinjskih ušiju, svinjski papak, različite životinjske masti itd. Otprilike u isto vrijeme kada je nastao taj priručnik, rodio se i Mojsije. No, premda su mu roditelji bili Izraelci, on je odrastao na dvoru i "bijaše poučen u svoj mudrosti egipatskoj" (Dj 7,22). Gotovo je sigurno da je dobro poznao medicinsko učenje onog vremena. Uza sve to, u trenutku kad je izvodio iz Egipta veliko mnoštvo Izraelaca, Gospodin po njemu daje veliko obećanje svojemu narodu: "Budeš li zdušno slušao glas Jahve, Boga svoga, vršeći što je pravo u njegovim očima; budeš li pružao svoje uho njegovim zapovijedima i držao njegove zakone, nikakvih bolesti koje sam pustio na Egipćane na vas neću puštati. Jer ja sam Jahve, koji dajem zdravlje" (Izl 15,26).

Prvih pet biblijskih knjiga, najstarijih i poznatih pod imenom Petoknjžje, otkrivale su Židovima velike Božje istine, najbolji put kojim treba proći ovom zemljom. Posebno se tu misli na ispravan odnos prema Bogu i blišnjemu. Tu je također

⁴ Usp. J. F. Jekel, *A Biblical Basis for Whole-Person Health Care: Theoretical and Practical Model sin Health and Healing*, D. F. Allen at al., Eds. InterVarsity Press, Downers Grove, 1980., str. 121.-151.

⁵ S. J. Mcmillen, *Nessuna Malattia*, Centro Biblico, Napoli, 1976., str. 11.

pitanje odnosa sa samim sobom, odnosa prema vlastitu tijelu, koje za jednog Židova, za razliku od mnogih pogana, nije bilo manje plemeniti dio njegova bića, nego vidljivi izraz njegove osobnosti, plemenit kao i cijelo njegovo biće, stvoreno na Božju sliku i priliku. Njegova je vjera bila vjera duhovnoga i moralnog zdravlja, ali isto tako, premda u manjoj mjeri, i fizičkog zdravlja.

1.5. Viđenje čovjekove naravi

Među značajnija postignuća medicinske znanosti posljednjih desetljeća svakako spada i jedinstvo čovjeka. Naime, ljudsko biće se ispravno definira kao jedna psihosomatska cjelina. U svakom slučaju, on nije samo od tijela, nekakve fizičko-kemijske strukture, pa da se može liječiti samo na kemijsko-fizičkom planu. Osjećaji, uzbuđenja, uvjerenja, misli, viđenje života, sve je to nerazdvojivo vezano uz tjelesnost. Ovako viđeno tijelo nije Platonov prozirni zatvor duše, niti nekakav srednjovjekovni tjelesni omot za mučenje, nego vidljivi izraz ljudske osobnosti, koji izražava svoje osjećaje, svoju zdravu ili bolesnu duhovnost. Na praktičnom planu biblijska vjera zahvaća svaki životni aspekt. Život je zapravo u tom smislu religiozni fenomen i svi podatci, odnosno propisi o zdravlju sami po sebi postaju religiozni podatci i propisi. Jasno je onda da bi, kad bi se radilo o pogrješnim podacima, to bila propast. Radi se međutim o nečem iznimnom. Sveto pismo, ako ga čitamo u svjetlu najsigurnijih modernih otkrića, donosi samo točne podatke i jasne propise. Najvažniji su među mnogima oni koji se odnose na higijenu, seksualnost i prehranu.⁶

1.6. Higijena

Danas nam je dobro poznato da se mnoge bolesti mogu suzbiti zdravim životnim navikama i ispravnom prehranom.

⁶ Usp. R. Rizzo, *La Buona Notizia*, Ed. AN., Falciani, Impruneta/FI, 1987., str. 162.

Različite higijenske propise, koji su i danas itekako vrijedni, nalazimo u Petoknjžju, a nastali su još u Mojsijevo vrijeme. Da bismo ih mogli bolje razumjeti, spomenimo da su se Kralj Sunce i njegovi dvorani polijevali kojekakvim mirisima jer u ono vrijeme uporaba vode nije bila odveć česta. U Petoknjžju smo, međutim, začuđeni velikom uporabom vode i pranjima koja naređuje Bog, a jednako tako i čistoćom u svakom odsjeku osobnog i zajedničkog života. Ti su propisi predstavljeni u obliku zakona koji imaju dvostruki smisao, duhovni i higijenski.

Spomenimo samo neke konkretne higijenske propise u Starom zavjetu, čiji je prvenstveni cilj bio očuvanje zdravlja. Tako se primjerice propisuje pranje bolesnika i onih koji dolaze u doticaj s njima, s njihovom odjećom i predmetima koje su doticale bolesne osobe (Lev 15); postoje propisi o sprječavanju kužne zaraze (Lev 13-14); precizne odredbe da se osobne tjelesne potrebe obavljaju izvan šatora i da se sve lopatom zakopa (Pnz 23, 12-14), oštri higijenski propisi za sve što dolazi u doticaj s mrtvom životinjom (Lev 11, 32-38); osobna pranja ili pranja odjeće zbog različitih razloga, primjerice kontakta s lešom; obveza spaljivanja i ni u kojem slučaju ne jesti žrtvovano meso preostalo treći dan (Lev 19, 5-7); obrezivanje svakog muškog djeteta osmi dan nakon poroda itd. U svezi s tim A. Castiglioni kaže: "Potanko razrađeni propisi u Knjizi Ponovljenog zakona o tome kako vojnici moraju suzbijati rizik zaraza od izmetina, pokrivajući ih zemljom, vrlo su važan primjer zdravstvenog zakonodavstva. Analiza svetopisamskih tekstova čini se pokazuje da su stari semitski narodi, u skladu s modernim epidemiološkim načelima, veću važnost pridavali životinjama prenositeljima bolesti, kao primjerice štakorima i muhama, nego zaraženim osobama".⁷

Treba spomenuti da je u Svetom pismu naglasak više stavljen na sprječavanje bolesti negoli na liječenje tjelesnih oboljenja. U tom nam smislu nije ni jedan narod, ni prije ni poslije, ostavio takvo obilje zdravstveno-higijenskih propisa kao Židovi. Ti važni propisi, koji su s vremenom došli do nas,

⁷ A. Castiglioni, *A History of Medicine*, Alfred A. Knopf, New York, 1947., str. 71.

još uvijek se u dobroj mjeri poštuju u mnogim krajevima svijeta. Dovoljno je pažljivo i trijezno pročitati Levitski zakonik kako bismo zaključili da su Mojsijeve opomene temelj mnogim modernim zdravstvenim zakonima. Nakon što pročita tu knjigu, čitatelj će bez obzira na duhovne sklonosti, uvidjeti da su ti propisi, izneseni s ciljem da se zaštiti zdravlje, puno vrijedniji od mnogih u ostatku ondašnjeg svijeta i da mnogi od njih ni danas nisu previše poboljšani.⁸

1.7. Seksualnost

Za razliku od velikih poganskih religija, koje su u seksualnosti vidjele nužno zlo za prokreaciju, Sveto pismo od samih početaka u tome vidi čimbenik zajedništva koje je Bog sam želio. Treba također naglasiti da je biblijska objava svjesna smrtno opasnosti koju sa sobom mogu donijeti kojekakve seksualne nastranosti. Zbog toga Bog objavljuje prava usmjerenja njezina življenja, jer želi da se ona živi odgovorno i u ljubavi. Zbog toga i na seksualnom području nalazimo različita higijenska i moralna načela, primjerice pranje za oba bračna druga nakon seksualnih odnosa (Lev 15,18), uzdržavanje od odnosa sa ženom za vrijeme mjesečnice (Lev 18,19); propisi ritualne nečistoće nakon poroda (Lev 12); osuda nedopuštenih i protuprirodnih odnosa koje su prakticirali poganski narodi u Kanaanu (Lev 18); propisi radi izbjegavanja seksualnih zaraza (Lev 15).

Činjenica je da su opasnosti na ovom području vladale onda kao i sada. Sredstvo za zaštitu od velikih opasnosti za zdravlje i onda i danas ostaje uvijek isto: "Bježite od bludnosti! Svaki (drugi) grijeh koji čovjek učini izvan tijela je; a bludnik griješi protiv vlastita tijela" (1 Kor 6,18).

⁸ Usp. D. T. Atkinson, *Magic, Myth and Medicine*, World Pub., Cleveland, 1972., str. 20.

1.8. Prehrana

Prehrana je uvijek bila prepoznatljivi element neke kulture. Ona je uglavnom bila ograničena na hranu koja se proizvodila i bila na raspolaganju u jednom određenom dijelu svijeta. Ta činjenica omogućuje nam da uvidimo važnost prehrambenih navika jednog određenog naroda.

Svetopisamska izvješća u svezi s hranom i prehrambenim navikama izraelskoga naroda, osim što će nam kazati što je bila temeljna prehrana ovog naroda u teškom razdoblju 40-godišnjeg putovanja kroz pustinju, opravdavaju i tumače mnoge propise koji su regulirali uzimanje hrane, a koji uz religiozne aspekte u sebi sadrže i neizbježne propise i pravila higijensko-zdravstvene naravi. Tako se primjerice govori kako treba imati mjeru u svemu, govori se o čistoj i nečistoj hrani (krv, vrste mesa), mlijeku, maslacu, siru, kruhu, ulju, žitaricama, povrću, različitim vrstama voća, vinu i mnogim drugim prehrambenim elementima.

Jedenje se u Bibliji smatralo jednom od osnovnih životnih radosti: "Nema čovjeku druge sreće već jesti i piti i biti zadovoljan svojim poslom" (Prop 2,24). Donekle čudi, iako ne bi trebalo, da uz veličanje hrane nalazimo još više opomene da valja slijediti umjerenu dijetu i da nikada ne valja pretjerivati. Sam *Talmud* tako preporučuje ozbiljnu umjerenost u hrani: "Ilija svjetuje rabinu Natanu da jede trećinu, pije trećinu i ostavi trećinu želudca praznom".⁹

1.9. Prvotni cilj biblijskih propisa o zdravlju

Zdravlje se u Svetom pismu shvaća kao punina životne snage, dok je bolest u prvom redu stanje slabosti i nemoći (Ps 38,11). Duhovnost jedne osobe može biti prilično ograničena nepravilnim životnim navikama, posebno onim higijenskim i prehrambenim. To je zapravo jedan od glavnih razloga zašto

⁹ L. Sterpellone, *La medicina nella Bibbia*, Rubbettino Editore, Soveria Monelli, 2004., str. 60.

se Bog pobrinuo i dao ljudima propise na tom području, koje zahtijeva puno veću pozornost. Naime trebalo bi znati da briga za vlastito zdravlje nije: sredstvo po kojem ćemo postati sveti u Božjim očima; nikakva "religija zdravlja"; nikakva "religija sebičnosti"; nikakvo pobožanstvenjenje prirode koja zapravo "uzdiše i nalazi se u porođajnim mukama" (Rim 8,22); nije apriorističko odbijanje medicinske znanosti; nije poruka koja bi bila cilj sama sebi, bez ljubavi i poslanja, ljubavi za sebe u smislu da se teži za kvalitetnijom duhovnošću i poslanjem usmjerenim na druge, s ciljem da se naše najbolje snage i vrijeme posvete kako bi naše svjedočanstvo bilo što učinkovitije, što uostalom Bog traži od svakog iskrenog vjernika. Božja briga prema svojoj djeci sastoji se u tome da budu sposobni razlikovati dobro od zla, da budu snažni pred kojekakvim napastima i da im Duh Sveti prosvijetli pamet pomućenu lošim životnim navikama.

Ne može se, dakle, postići spasenje samo uzdržavanjem od nekih vrsta hrane ili drugih štetnih tvari.¹⁰ Spasenje dolazi uvijek po milosti, no kada Duh Sveti djeluje na čovjeka, vodi ga k poslušnosti objavljenoj Božjoj volji u svakom smislu. Kao što se odrasta malo-pomalo, u ljubavi, u vjeri, tako je normalno da se odrasta i u vladanju samim sobom, ali da se to ne pretvori u nekakvu ispraznu superiornost ili idolatriju. Iako se djelovanje Duha Svetoga, primjetljivo u uzdržanosti, odnosi na vanjske aspekte života, ono ne počinje izvana, već u nama samima, u srcu. Duh je taj koji posvećuje naše navike i naš životni cilj, posvećujući tako naše srce.

Uzdržljivost se u Bibliji smatra plodom Duha Svetoga: "Plod su Duha: ljubav, radost, mir, strpljivost, blagost, dobrota, vjernost, krotkost, uzdržljivost" (Gal 5,22). Uzdržljivost je bila sastavni dio evanđeoske poruke i učenja. Osim toga činjenica da su je smatrali "plodom", upućuje nas na rast, postupno sazrijevanje i ideju da se radi o nečem što se može izgrađivati i njegovati. No, plod nije nikada cilj sam sebi. Stablo, zapravo, ne proizvodi plod za sebe, već za druge. Ako, ljudski gledano,

¹⁰ To je, zapravo, više pogansko shvaćanje spasenja.

težimo za uzdržljivošću zbog osobnog zadovoljstva (npr. da budemo zdraviji i sretniji), onda bi i naše opravdano zanimanje za kršćanski stil života moglo postati rizik i učiniti da upadnemo u sebeljublje i legalizam. Mogli bismo se vrlo lako udaljiti od vodstva Duha Svetoga i slijediti ljudske navike. Samo ako traženje životnog stila nadilazi cilj osobne sreće, ljepote i zadovoljstva, i kad mu je cilj služenje Bogu i čovjeku, onda ono doseže prave duhovne dimenzije. Ako pomno pročitamo nove vidove ploda Duha prikazane u Gal 5,22, primijetiti ćemo da četiri od njih ističu temeljne duhovne kvalitete jednog vjernika: ljubav, radost, mir i vjernost. Druge pak četiri opisuju krjeposti potrebne u kršćanskim međuodnosima: strpljivost, blagost, dobrota i krotkost. Posljednji plod Duha, uzdržljivost, opisuje odnos jednog vjernika prema samome sebi ili moć kontrole vlastitih želja i strasti, moć koja nam je potrebna kako bismo mogli vladati samima sobom.¹¹

2. BOLEST U BIBLIJI

Jedna od većih poteškoća koju susrećemo u biblijskom opisu bolesti nalazi se u nepreciznoj i približnoj uporabi izrazâ kod različitih autora, od kojih ni jedan, osim Luke, nije bio liječnik. Druga poteškoća skriva se u različitom značenju određenih termina u trenutku sastavljanja samoga teksta. To je jasnije kada znamo da s vremenom neke bolesti nestaju, neke se mijenjaju, dok neke nove nastaju. I treća poteškoća nalazi se u tome da se neke bolesti upotrebljavaju često u prenesenom ili simboličkom smislu, primjerice sljepoća.

Bolest je, inače, zajedno s patnjama što je prate, neriješeno pitanje za ljude svih vremena. Kada govorimo o bolesti u Bibliji, potrebno je imati na umu da je shvaćanje bolesti na starom Istoku povezano s predodžbama koje su ondje imali o svijetu i silama koje njima gospodare. Na bolest se gledalo kao na nevolju koju izazivaju zli duhovi ili je šalju bogovi kao kaznu.

¹¹ Grčki izraz *ekrateja* mogao bi se prevesti kao "biti jak iznutra".

Da bi postigli zdravlje, utjecali su se različitim magijskim i kulturnim činima. "Vršili su egzorcizme, namijenjene istjerivanju zlih duhova, a bogove su zaklinjali za oprostjenje javnim molitvama i žrtvama."¹² Imajući na umu tu činjenicu, možemo razumjeti zašto je medicinska znanost, prije pojave grčkog shvaćanja znanosti, nastala među svećenicima.

U ovakav se kontekst uklapa i starozavjetno gledanje na bolest. Vrlo je važno i ovdje naglasiti da Biblija na bolest ne gleda znanstveno, nego isključivo na religiozan način. U bolesti gleda već nazočnu vlast smrti nad čovjekom (1 Kor 11,28-32).¹³

Bolest se u Bibliji shvaća ponajprije kao stanje slabosti i nemoć tijela (Ps 38,11). Kao što biblijski pisac na sve pojave ovoga svijeta i čovjekova života gleda ljudskim očima i očima vjere, tako poučen životnim iskustvima, gleda i na bolest. Za biblijskog pisca kao religioznog čovjeka bitno je u odnosu na bolest pitanje: što znači bolest za onoga tko je njome pogođen? I kao što prema biblijskom piscu sve u svijetu ima svoj božanski uzrok, nemoguće mu je u bolesti ne vidjeti udarce kojima Bog kažnjava čovjeka (Job 16,12s; Ps 39,11s). Religiozni čovjek sasvim spontano povezuje bolest i grijeh, a biblijski pisac pokušava odrediti u kojem se smislu ima razumjeti ta veza. Sve što je Bog stvorio dobro je i vrlo dobro (Post 1,3-31). Čovjeka je stvorio da bude zdrav, sretan i radostan. Bolest je, kao i sva ostala zla, protivna toj Božjoj namisli. Njezinu nazočnost u ljudskom životu pisac nastoji tumačiti teološki, a to znači da je bolest jedna od onih sila koje su ušle u svijet kao posljedica grijeha (usp. Post 3,16-19). Grijeh je bio taj koji je pomutio Božji naum.

Kako je bolest došla u svijet? Biblijski pisac tu vidi tri uzroka: đavao, Božji sud i grijeh. Đavao je zaveo prvog čovjeka i on je sagriješio protiv Boga te zato bio osuđen. Bolest je ušla u čovjekov život kao posljedica grijeha. Prema shvaćanju

¹² X. Léon-Dufour, *Rječnik biblijske teologije*, KS, Zagreb, 1969., str. 102.

¹³ Opširnije o bolesti u Bibliji vidi: A. Rebić, *Bolest i zdravlje u Bibliji*, u: *Vjera i život*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija, Zaklada biskup Josip Lang, Zagreb, 2005., str. 227-238.

biblijskoga pisca, prije čovjekova grijeha nije bilo ni bolesti ni smrti u svijetu.

Osim po đavlu i čovjekovu grijehu bolest je, prema biblijskom učenju, ušla u ljudski život i kao kazna Božja za grijeh ljudi. Biblija nas upozorava da će onaj koji krši Božji zakon zajedno sa svojim potomcima biti pogođen nevoljama i bolestima (Pnz 28,58-62). Onaj tko previše radi, previše jede i opija se, puši i drogira se, taj ne postupa pravilno sa svojim tijelom, ne postupa s njime po uputama onoga koji je to tijelo stvorio. Prema biblijskom piscu bolest je jedan od znakova Božje srdžbe protiv grješnoga svijeta (usp. Izl 9,1-12). Bolest i njezin smisao uključeni su u okvir Saveza: ona je jedno od glavnih prokletstava što će zadesiti nevjerni Božji narod (Pnz 28,21s. 27s. 35). Biblijski pisac želi poručiti svojim čitateljima da trebaju imati jaču svijest o grijehu i njegovim posljedicama, što se posebno može primijetiti u prozbenim psalmima 38,2-6; 39,9-12; 107,17.

No, bolest nije samo posljedica grijeha nego je i providonosna kušnja čovjekove vjere i vjernosti Bogu, kao što to zorno prikazuje primjer pravednoga Joba i Tobita.¹⁴ Iznad toga, bolest i sve moguće nevolje prilika su u kojoj se Bog posebno približava čovjeku.

Tradicionalno biblijsko automatsko povezivanje bolesti s grijehom već je u Starom zavjetu dovedeno u pitanje. Već je biblijski pisac o Jobu pokušao odgovoriti: nije samo čovjekov grijeh uzrok bolesti nego bolest ovisi o mnogim naravnim, fizičkim uvjetima o kojima ovisi čovjek kao slabo, krhko, tjelesno biće. Bolešću ili preranom smrću bivaju pogođeni pravednici i grješnici, pobožni i bezbožni. Bog ne šalje čovjeku bolest kao kaznu, nego se bolest čovjeku događa, te ona postaje prilika da čovjek u svom odnosu prema bolesti pokaže svoje pravo lice, tj. je li istinski Božji štovatelj i prijatelj ili je mrzitelj Boga, pripisujući njemu, a ne sebi, sve zlo koje mu se događa.

Bog hoće da čovjek bude zdrav i sretan. U Starom je zavjetu obećao narodu da ga ne će pogoditi nikakvom bolešću, ako

¹⁴ X. Léon-Dufour, *Rječnik biblijske teologije*, str. 103.

bude vršio njegove zakone i zapovijedi: “Budeš li zdušno slušao glas Gospodina, Boga svoga, vršeći što je pravo u njegovim očima; budeš li pružao svoje uho njegovim zapovijedima i držao njegove zakone, nikakvih bolesti koje sam pustio na Egipćane na vas neću puštati. Jer ja sam Gospodin koji dajem zdravlje” (Izl 15,26). Držati Božju riječ i Bogu se pokoravati znači Boga poštivati i ljubiti. Ako Boga ljubimo, onda držimo njegove zapovijedi. Božja je riječ, naime, životvorna i ozdraviteljska za čitavo tijelo (Izr 4,20-22; Mal 3,20).

Najbolji biblijski traktat o problemu patnje, bolesti i zdravlja je knjiga o Jobu. Poruka Jobove sudbine posve je jasna: Bog nagrađuje pravedne a kažnjava grješnike. Jobovo je trpljenje bilo trenutačno, a nagrada dugovječna. Bog međutim nije Jobu protumačio otajstvo zla, trpljenja, bolesti i svih drugih nevolja, nego se samo pozvao na divna djela stvaranja, što Job uviđa i priznaje.

U Jobovoj knjizi nalazimo u isti tren i tradicionalnu tezu o bolesti kao kazni u koju vjeruju Jobovi prijatelji, i o nevinosti, na koju se Job poziva i zaklinje. Iz teksta je jasno da Bog nije na strani Jobovih prijatelja koji su pokušali tješiti Joba riječima koje nisu razumne i koje vrijeđaju pravednoga Joba. Zato ih Bog kori i naređuje im da za svoj nerazuman govor prinesu žrtvu, a Job će za njih moliti (42,8s.). Zlo, trpljenje i bolest ne mogu biti kazna Božja.

Još jednu važnu poruku nalazimo u Jobovoj knjizi: u nevolji, siromaštvu i bolesti Bog je čovjeku osobito blizak. I zaista, kada je Bog progovorio Jobu nakon duge šutnje, Job je otkrio da Bog nije bio daleko od njega i prema njemu indiferentan, zločest ili nepravedan, nego mu je u njegovoj nevolji bio sasvim blizu. Bio je to Bog Saveza, Bog koji čovjeka nikada ne napušta, poglavito ne onda kada je pogođen nesrećom, nevoljom i bolešću. Job saznaje da je Bog, kojega je u svojoj bolesti otkrio, Bog ljubavi, koji mu se otkriva kao onaj koji čovjeka prati u svim njegovim nevoljama.

2.1. Liječenjem do zdravlja

Istina je da Bog Saveza čovjeka nikada ne napušta, pa ni u bolesti, i spreman mu je uvijek pomoći kako bi se mogao osloboditi te velike prijetnje njegovom životu. U tom smislu treba shvatiti vjerojatnost da je kralj Salomon, uz Knjigu Mudrih izreka oko 1000. god. pr. Kr., napisao još jednu knjigu s naslovom *Sepher Rephuot*, tj. Lijekovi za sve bolesti. Danas bi nam bilo zasigurno mnogo lakše doznati na koji se način židovski narod liječio da Ezekijel nije ovaj tekst uništio zajedno s Mojsijevom srebrnom zmijom i svetištima po uzvišicama u kojima su postojale mnoge zavjetne pločice s popisima prirodnih lijekova za mnoge bolesti.

Na temelju danas raspoloživih podataka može se kazati da se, u početku, liječenje u židovskom narodu temeljilo na lijekovima biljnoga podrijetla¹⁵ i to uglavnom za vanjsku uporabu, poput melema, toplih obloga, masti, različitih balzama, tekućina za oči itd. Rjeđe su se koristili lijekovi za nutarnju uporabu, primjerice napitci za istjerivanje glista, za čišćenje i sl.

Lijekove nisu pripremali samo svećenici i liječnici leviti nego i ljudi koji su bili neka vrsta "ljekarnika". "Gospod od zemlje pravi lijekove, i razborit čovjek ih ne odbacuje... Njima se liječi i bol ublažuje, od njih ljekarnik lijekove priprema" (Sir 38, 4.7).

Nije isključeno da su u doba kraljeva robovi bili posebni stručnjaci u pripremi lijekova. Lijekovi bi se uglavnom čuvali u prikladnim prostorijama, u posebnim sandučićima, dok su biljke uzgajane u posebno odabranim vrtovima. Čitajući Bibliju, nalazimo kako se govori o *gumnima mirisa*, *brdimu mirisave smole*, *vrtovima punim mirisa*. Poznato je također da je Salomon uzgajao balzam u jerihonskim vrtovima.

Katkad je teško razumjeti o kakvim se ljekovitim biljkama radi, primjerice u Otk 22,2 gdje se kaže: "Svuda između gradskoga trga i rijeke rastu stabla života koja rađaju dvanaest

¹⁵ Usp. Mudr 7,20: "različnosti biljaka i ljekovitosti korijenja".

puta: 'svakog mjeseca' daju 'svoj plod'. 'Lišće' od stabala služi 'za lijek' poganima".

Kao što smo već kazali u svezi s bolestima, jednako bi tako istraživanje o lijekovima kod Izraelaca trebalo proširiti na susjedne zemlje s kojima je Izrael bio i ostao u kontaktu. To se posebno odnosi na Egipat, Mezopotamiju i Grčku. Činjenica je da je asirsko-babilonska praksa liječenja zbog povijesnih razloga bliža praksi Izraelaca od one egipatske. Zbog toga mnoge spoznaje i liječnička iskustva te civilizacije mogu vrijediti i za one biblijske. Zato bi se u izraelskoj praksi liječenja trebalo voditi računa o lijekovima kao što su: sena, kamilica, kopar, majčina dušica, opijum, prava smrdljika, bunika... Jednako tako ne možemo isključiti ni činjenicu da su mnoga sredstva za liječenje uvožena iz drugih zemalja. Uza sve to, ako želimo ostati vjerni proučavanju ograničenom na Bibliju, bilo bi dobro da se usredotočimo na ono što ona kaže.

Poznata je stvar da su mnogi lijekovi posluživani u obliku balzama, mirisne ljekovite masti. Inače se izvorno radi o smoli koja curi iz zarezanog stabla. Balzam je bio glavni sastojak mirisnog tamjana koji se upotrebljavao kod žrtvenika. "Jahve još reče Mojsiju: Nabavi mirodija: natafe, šeheleta i helebene. Od ovih mirodija i čistoga tamjana, sve u jednakim dijelovima, napravi tamjan za kađenje, smjesu mirodija kakvu pravi mirodijaš, opranu, čistu, svetu" (Izl 30,34-35).

Balzam se vrlo često spominje u Bibliji. Tako npr.: "Popni se na Gilead, balzama potraži, djevice, kćeri egipatska" (Jr 46,11). A Jakov reče svojim sinovima: "Kad je tako, neka bude, ali učinite ovo: metnite u torbu najbiranijih proizvoda ove zemlje i ponesite na dar onom čovjeku: nešto balzama, nešto međa i mirodija mirisne smole, pa lješnjaka i badema" (Post 43,11).

Jedna od takvih vrsta smole, pomiješana s neakvim drugim lijekom, bila je dobro poznata kao "judejski balzam", a upotrebljavao se za ublažavanje boli i liječenje rana. Jedna druga vrsta balzama, koji se dosta upotrebljavao kod Izraelaca,

¹⁶ Usp. L. Sterpellone, *La Medicina nella Bibbia*, str. 140.

bio je gileadski balzam, vrlo cijenjen u vrijeme patrijarha i proroka. On je u sebi imao posebnu vrstu tekućine, vrlo vjerojatno sok od prave smrdljike. Zapravo, sve do početka 20. stoljeća u zapadnoj se medicini upotrebljavala gotovo ista vrsta u iste svrhe kao i u Gileadu, tj. za liječenje hemoroida i gnojnih rana. Dosta se upotrebljavao i kao lijek protiv upala i protiv bolova, a pripisivala mu se i antiseptična moć kod kožnih rana. Poznato je da su se ove i slične vrste lijekova dobivale od brojnih balzamičnih biljaka koje su rasle po šumama zapadno od Jeruzalema, u Gileadu i u Betelu.¹⁶

Među različitim sredstvima za liječenje mirtino je ulje poznato po svojem smirujućem djelovanju, dok je melem od lavande smanjivao bolove u slučaju ozljeda. I ricinus se dosta upotrebljavao, posebno kao ulje za zacjeljivanje rana, a žene su ga rabile za rast kose.

Sredstvo koje se također dosta upotrebljavalo za liječenje bila je smirna. Danas je poznato da smirna ima svojstva opijuma i stoga smanjuje bolove. To nam može pomoći da ispravno shvatimo podatak koji donosi evanđelist Marko u svezi s Isusovom smrću na križu.¹⁷

2.2. *Mnogi drugi lijekovi*

Cedar je također bio vrlo cijenjen zbog svojih ljekovitih svojstava. Tako se navodi među sastojcima potrebnim za čišćenje gubavca i njegova prebivališta.¹⁸

Maslinovo je ulje, uz druge namjene, upotrebljavano i kao sastavni dio ljekovite smjese, kako se spominje u receptu što ga Bog daje Mojsiju: "... pet stotina, prema hramskom šekelu,

¹⁷ Mk 15,23: "Tu mu pokušашe dati vino pomiješano sa smirnom, ali ga on ne uze."

¹⁸ Lev 14,6. "Potom neka uzme živu pticu, a onda zajedno živu pticu, cedrovinu, grimizno predivo i izop zamoči u krv ptice što je bila zaklana povrh žive vode."

¹⁹ Usp. također Iz 1,6: "... od pete do glave nigdje zdrava mjesta, već ozljede, modrice, otvorene rane, ni očišćene, ni povijene, ni uljem ublažene".

lovorike i jedan hin maslinova ulja. Od toga napravi posvećeno ulje za pomazanje, da bude smjesa kao da ju je pravio mirodijaš” (Izl 30, 24-25). Maslinovo je ulje nadalje, bez ikakvih dodataka, smatrano vrlo učinkovitim u tretiranju ozljeda i mnogih kožnih bolesti jer se smatralo da ono prodire duboko u tkivo, sve do kosti. Zbog toga je preporučivano i u slučaju bolesti crijeva. U prispodobi o milosrdnom Samaritancu čitamo: “Pristupi mu, opra mu rane uljem i vinom i zavi ih” (Lk 10,34).¹⁹

U Bibliji se vrlo često spominje biljka izop, a i to najčešće u škropljenju i čišćenju gubavaca i nekih drugih “nečistih” osoba. Tako čitamo kako David govori: “Poškropi me izopom da se očistim” (Ps 51,9).

Kada je o šipku riječ, Židovi su upotrebljavali njegovu koru kao sredstvo za zatvaranje. Naime, od nje se pripremala neka vrsta ljekovita vina koje se mnogo koristilo u Palestini i susjednim zemljama.

Protiv upale grla i krajnika dugo se upotrebljavala jedna vrsta vina od ribizla i jedne vrste duda.

Knjiga Kraljeva spominje smokve, ali ne kao hranu nego kao lijek. Nakon što je obećao Ezekiji da će mu izliječiti čir, prorok Izaija mu na čir stavlja vlažan oblog od smokava.²⁰

I bademi su imali svoje mjesto u liječenju, bilo svježi ili suhi, bilo u prahu ili pomiješani s uljem i medom.

Sam med je također imao svoje mjesto u liječenju, posebno u tretiranju lokalnih ozljeda, dok je pretjerana uporaba u prehrani smatrana nepovoljnom za njihovo ozdravljenje. Poznato je također da se med upotrebljavao u slučajevima nesvijesti zbog pada koncentracije šećera u krvi.

Za poboljšanje probave često se posezalo za gorkim pićima od hmelja, smreke i na poseban način gorkog pelina.

Poznata su na kraju smirujuća, ali i stimulativna sredstva za srce, primjerice vino, jabukovača, pivo i neke druge vrste pića s miomirisnim sastojcima.

²⁰ 2 Kr 20,7: “Izaija naloži: ‘Uzmite oblog od smokava, privijte mu ga na čir, i on će ozdraviti.’”

2.3. Liječenje mentalnih bolesti

Činjenica je da u svijetu iz dana u dan ima sve više mentalno bolesnih ljudi, koji pate od različitih vrsta neuroza, psihoza i emocionalno mentalnih problema. Uza sve to još uvijek se vrlo malo zna o preciznim uzrocima mentalnih bolesti pa je, shodno tome, teško pronaći siguran način za njihovo sprječavanje.

Ako medicinski autoriteti priznaju da ne poznaju uzroke mentalnih bolesti, ili pak da ne znaju kako ih spriječiti, možda bismo trebali posegnuti za jednim drugim izvorom tj. kod jednog drugog autoriteta potražiti odgovor i savjet. Trebali bismo se upitati govori li Biblija o tome. Imajući na umu zadivljujuće biblijske stavove o drugim bolestima, bilo bi neobično da Biblija ne govori ništa o mentalnim bolestima.

Prije nekoliko tisuća godina Bog je upozorio čovjeka da će, ako ustraje na kršenju njegovih zapovijedi i zakona i ako nastavi živjeti na svoj način, rezultat biti katastrofalan. Dodao je također da ćemo u slučaju kršenja njegovih zakona stradati.²¹

Izvorna hebrejska riječ kojom se želi označiti bit ovih modernih bolesti jest *shiqqaown* i ponajprije se odnosi na bezumnost kao temelj svake mentalne bolesti. Činjenica da, prema nekim podacima, gotovo 25 posto bolničkih kreveta u nekim bolnicama danas zauzimaju ljudi pogođeni sličnom bolešću, trebao bi biti znak za uzbunu.

Gdje je rješenje za pošast mentalnih bolesti koje uništavaju milijune ljudskih života danas? Kad bi moderni narodi opsluživali Božje zakone, Bog bi uklonio prokletstvo koje smo sami na sebe navukli (usp. Pnz 28, 58-62; Lev 26, 40-46). Ključ za rješenje problema mentalnih bolesti nalazi se,

²¹ Pnz 28, 28-29: "Jahve će te udariti bjesnilom, sljepoćom i ludilom. U po bijela dana tumarat ćeš kao što tumara slijepac po mraku; nećeš imati uspjeha u svojim pothvatima; sve vrijeme svoje bit ćeš izrabljivan i pljačkan, a neće biti nikoga da te spasi."

²² 1 Iv 4,18: "U ljubavi nema straha; naprotiv, savršena ljubav isključuje strah, jer strah pretpostavlja kaznu. A tko se boji, nije savršen u ljubavi."

prema Bibliji, u obdržavanju Božjih zakona. "Koji tvoj zakon ljube, velik mir uživaju" zapisano je u psalmima (Ps 119,16). Božji zakon je, prema tome, po biblijskom učenju putokaz za dug život, život sreće i mira (usp. Izr 3,1-2).

Sažeto rečeno, Božji je zakon zakon ljubavi koji se odnosi na bližnjega (usp. Mt 22,36-40). Ljubav je zapravo ispunjenje Božjeg zakona (usp. Iv 5,3; Rim 13,10). Savršena, zrela ljubav isključuje strah, zabrinutost, tjeskobu, depresiju i druge nega-tivne osjećaje koji mogu uništiti mentalno zdravlje.²² Svrha takve ljubavi je dobro drugih ljudi, što je suprotno od sebičnosti, tj. gledanju samo svoje koristi. To je služenje drugima, posebno potrebnima. Uostalom, Isus je rekao da je blaženije davati negoli primati (Dj 20,35).

Takva je ljubav ključ za rješenje problema mentalnih bolesti odnosno za stjecanje i čuvanje emocionalnog zdravlja. Ona je ta koja pobjeđuje negativne emocije ljubomore, zavisti, straha, mržnje, ispraznosti, zabrinutosti, osjećaja manje vrijednosti i sl. Ako netko istinski ljubi svojega bližnjega, on će izgaravati radost i sreću, što je nevjerojatno učinkovit lijek protiv svake vrste mentalne bolesti. Moderne kliničke evidencije potvrđuju onu Salomonovu izjavu: "Veselo je srce izvrstan lijek" (Izr 17, 22).

3. ISUS I ZDRAVLJE

Čitajući Bibliju, pravi bi vjernik u njoj trebao otkrivati pravednoga i dobrog Boga, koji ne želi da čovjek trpi, bude nesretan, bolestan i gladan. Trebao bi spoznati da taj isti Bog želi da među ljudima vlada pravednost i ljubav i da svi budu sretni i zdravi, što će posebno doći do izražaja u Isusovu javnom djelovanju.

Stoga će on naglašavati da je donio ljudima puninu života, da je došao pronaći izgubljeno, spasiti propalo, opraštati grijeha i liječiti sve bolesti. Stoga je ozdravljao sve kojima je ovladao đavao (usp. Dj 10,38). Stoga je opraštanjem grijeha oslobađao ljude od vlasti đavla. Stoga je od početka do kraja svojega javnog djelovanja nalazio bolesnike na svojim putovima. On ne

tumači bolest u suviše uskoj povezanosti kazne i grijeha. Ne gubi vrijeme mozgajući što je naravna bolest, a što opsjednutost zlim duhom. "On riječju istjera duhove i sve bolesnike izliječi" (Mt 8,16). To dvoje je povezano i oboje jednako očituje njegovu moć, a smisao im je u konačnici isti: znak je Isusove pobjede nad Sotonom i uspostavljanja Božjega kraljevstva na zemlji, u kojem ljudi žive zdravo i sretno. To ne znači da bolest mora sada nestati iz svijeta, ali već je sada na djelu Božja sila koja će je na kraju pobijediti. Zato Isus od svih bolesnika koji mu iskazuju pouzdanje (Mk 1,40; Mt 8,2-6) traži samo jedno, a to je da vjeruju jer vjeri je sve moguće (Mk 5,36; Mt 9,28).

U procesu ozdravljenja naglašena je presudna uloga duboke, čvrste i iskrene vjere, bilo vjere onoga koji je bolešću pogođen bilo onoga koji za bolesnoga posreduje. Vidjevši njihovu vjeru, Isus kaže: "Čovječe, otpušteni su ti grijesi!" Vjera kao zrno gorušičino premješta brjegovu, čisti duše i liječi tijela. U Bibliji ima i primjera iz kojih je razvidno kako je netko ozdravljen snagom vjere svojega bližnjega: "I reče Isus satniku: 'Idi, neka ti bude kako si vjerovao!' I ozdravi sluga u taj čas" (Mt 6,13). Ozdravljenje se u Svetom pismu događa neovisno o osjećajima i spoznajama, samo po vjeri, da Bog može i hoće liječiti.

Dobro je poznato da Isus nije liječio sve bolesnike i da nije izliječio svaku bolest. Većina je ljudi u njegovoj blizini i dalje trpjela od neke bolesti i Isus nije pomakom prsta uklanjao sve bolesti iz ovoga svijeta, niti je primjenjivao neke posebne metode u liječenju bolesti ili učio ljude kako liječiti bolesti. No, iz njega je izlazila neka sila koja je svima činila dobro, i zdravima i bolesnima. Stalo mu je do toga da se ljudi osjećaju dobro i u tijelu i u duši, a ne samo do uklanjanja organskih bolesti. On promatra bolest ne samo kao nešto što ometa normalno funkcioniranje ljudskoga tijela. On nastoji ukazati na mnogo opsežniji sklop stvarnosti koje uvjetuju i osiguravaju ljudsko zdravlje i blagostanje. Temeljne su točke tog i takvog shvaćanja usidrenje čovjekova života u suživot s Bogom, u suživot s bližnjim i s okolišem kao i sa samim sobom. Isus ukazuje na nužnost ljubavi prema Bogu i bližnjemu kao i na urednoj ljubavi prema samome sebi.

Imajući na umu cjeloviti pogled na Isusovo čudesno djelovanje, lakše ćemo shvatiti kakvu važnost za nas danas imaju izvješća pojedinih evanđelja. Treba stalno imati na umu njihovo cjelovito gledanje na bolest i zdravlje. Isus je, liječeći, imao na umu cjelovita čovjeka (Iv 7,23). On nije ozdravljao samo tjelesne bolesti nego i psihičke strahove, pritiske, nevolje, koje su u ono vrijeme bile smatrane opsjednućima đavlom. Isus oprašta grijeh i odstranjuje krivnju iz čovjekova života jer su oni suuzročnici bolesti. Odlučno, međutim, odbija nazor da su bolesti kazna za grijeh ili da su sredstvo odgajanja. Nakon što je izliječio slijepca od rođenja, izričito naglašava da njegova bolest nije posljedica ni njegova grijeha ni grijeha njegovih roditelja (Iv 9,3). Neka su ozdravljenja Isusu poslužila da upozori na krivo shvaćene propise. Kad je u subotu izliječio bolesnoga čovjeka, upozorio je na potrebu ispravnog slavljenja subote. Njegovim ozdravljenjima ljudi pronalaze spasonosni izlaz iz osamljenosti, izolacije. Slijepi, nijemi i gluhi po njemu uspijevaju doći do sposobnosti komunikacije s bližnjima, mogućnosti da se uključe u društveni život. Gubavci, koji su osim svoje bolesti bili teško pogođeni i isključenjem iz vjerskoga i društvenog suživota, bivali su po Isusovu ozdravljenju ponovno uključeni u civilno i vjersko društvo. Konačno, svi su bolesnici u susretu s njime stekli povjerenje. Nakon ozdravljenja svi su oni Bogu zahvaljivali. Po Isusovu čudesnom djelovanju Izraelov se Bog daje prepoznati kao onaj koji čovjeku donosi spasenje, spasenje koje isključuje bolest, a uključuje zdravlje, mir i blagostanje.

ZAKLJUČAK

Kao što smo mogli vidjeti, Bog je svome narodu, a time i cijelom čovječanstvu, dao osnovne zdravstvene propise za normalno življenje i funkcioniranje. Kad bi se ljudi držali tih propisa, vrlo bi se brzo mogle spriječiti bolesti i njihovo širenje te bi se sačuvalo zdravlje. Ovi propisi jasno pokazuju pravi način izbjegavanja većine bolesti i zaraza onda i danas. Strogo govoreći, Biblija nije nikakav zdravstveni udžbenik, ni medicinski priručnik, ali svakako daje temeljno znanje i

otkriva mnoge zdravstvene propise koje je posrnulo i lutajuće čovječanstvo tražilo tisućama godina. Biblija je temelj svekolikoga životnog znanja pa tako i onog o zdravlju. Kada bi se današnje društvo pametno i razborito gradilo na njezinim temeljima, zasigurno bi se izbjegle mnoge tragedije i danas prijetjećih bolesti i zaraza.

Biblical view on health

Summary

The value and quality of life, i. e. health, are in the centre of attention of the revealed law, i. e. the Bible itself. It should be the source of all knowledge and the most important “book of reference” in the course of life. Unlike science, it speaks about the meaning of reality, health and illness, about the meaning of life and death, man’s existence, history. The more drifted apart we are from that source, the more disoriented and less healthy we become. This work is trying to bring this matter to our attention and point out the importance of biblical rules about health. God laid down those rules to help man to protect himself from diseases and to keep up good health. Life principles that God prescribed should help man to bring about ideal conditions for healthy life. Jesus himself explicitly stressed that he had come to offer the fullness of life in our soul and body. The trust in him and love toward the neighbour make miracles, clean the soul and heal the body, restore health and life-strength.